

DOKUMENTUM

Protestáns-katolikus megegyezés az Eucharisziáról Angliában és Franciaországban

Az Eucharisziát a katolikus teológia gyakran nevezi „Vinculum caritatis et unitatis”-nak, vagyis a szeretet és egység kötelékének. Erre figyelmeztet Szent Pál is: „Mi ugyanis sokan egy test vagyunk, mivel mindnyájan egy kenyérben részesedünk” (1 Kor 10,17). Az Eucharisztia jele, de létesítője is az egyház egységének, érthető tehát, hogy bizonyosan Isten Lelkétől vezetve, a keresztyény egyházak egység-törekvéseikben megegyezésre törekednek az Eucharisziáról szóló tanításukban. A protestáns egyházak közötti ökumenikus tárgyalásokban több megegyezés is született ezzel kapcsolatban, mint például a svájci „Leuener Megegyezés” a reformátusok és lutheránusok között, vagy az angliai megegyezés az anglikánok és metodisták között. [vö. Christ in der Gegenwart 24 (1972) 92 p.]. VI. Pál pápa a Melbourne-i Eucharisztikus Kongresszus Nemzetközi Bizottsága előtt külön is hangsúlyozta az Eucharisztia egységet létrehozó erejét, és a Kongresszust úgy is értékelte, mint lehetőséget „dogmatikus és teológiai átgondolására az Eucharisziáról szóló tanításnak” (C. i. G. 24 (1972) 90 p.). Hazai protestáns részről igen jelentős Bartha Tibor református püspök tiszteletbeli doktori székfoglaló előadása az Evangélikus Teológiai Akadémián, melyben az Eucharisztia egyesítő erejéről is szólt: „Az Eucharisziát elsősorban úgy értelmezik mint az egység sákramentumát. Meggyőződésem szerint a sákramentum krisztológiai, pneumatológiai értelmezésének előtérbe helyezése jelenthet a sákramentum titkának mélyebb megértése felé vezető úton előrelépést. Ilyen meggyőződéssel és ilyen értelemben teszek javaslatot arra, hogy egyházaink saját igemegértésük vonalán haladva, de mégis egymással közösségben maradvá, vállalkozzának új, közös erőfeszítésekre az eucharisztia bibliai értelmének teljesebb feltárása érdekében” [Theologiai Szemle, XVI. (1973) 1-2 sz. 10 p.]. A világ protestáns egyházainak véleményét fogalmazta meg 1972 augusztus hónapban az Egyházak Világtanácsának Központi Bizottsági levele az egyházakhoz: „Nagymértékben bátorít bennünket a Hit- és Egyházszervezet Bizottság által elért konszenzus, a keresztség és az eucharisztia kérdésében... mégsem elégedhetünk meg az eredményekkel, ezentúl még jobban be kell vetni minden erőnket, hogy az evangéliumot, amelyet Isten ránk bízott, közösen fogalmazzuk meg olyan szavakkal, amelyeket megért a világ” [Theologiai Szemle, XV. (1972) 11-12 sz. 360 p.]. A vatikáni Egység Titkárság pedig 1970. január 7-én kiadott Deklarációjában a következőket írja: „Az Egység Titkárság örömmel tekint azokra a munkálatokra, melyeket az egész világon végznek, hogy elmélyítsék az egyházak, a papi szolgálatnak és az Eucharisziának teológiáját, úgy is mint áldozatét, és úgy is mint szentségét, a keresztyények megosztottságának történeti összefüggésében. Érdeklődéssel és haszonnal veszi tudomásul a problémák megvilágítására és a kifejezések pontosságára tett erőfeszítéseket. Különösen örül a felekezetek közötti dialógusnak ezen tárgy felett, ilyen tárgyalások folynak mind helyi síkon, mind pedig világviszonylatban. Reményét fejezi ki, hogy ezen tárgyalások az álláspontok közelebb hozását fogják szolgálni” [Acta Apostolicae Sedis LXII (1970) N. 3. 188 p.].

A következőkben két nagyjelentőségű dokumentumot kívánok ismertetni. Mindkettő az Eucharisziáról folyó katolikus-protestáns dialógus eredménye. Természetesen a két megegyezés még nem tekinthető a résztvevő egyházak hivatalos megegyezésének, de nem tekinthető csupán a résztvevő teológusok magánvéleményének sem.

Az első megegyezés anglikán és katolikus tárgyalások eredménye. Világviszonylatban az első protestáns-katolikus teológus bizottság konszenzusa az Eucharisziáról. Ez az 1972. január 1-én közzétett Windsori Nyilatkozat. A második megállapodás lutheránus-református és katolikus tanbeli megállapodás az Eucharisziáról és az egyházi hivatásról. Ezt 1972 áprilisában, illetve 1972 októberében tették közzé. Ez a franciaországi ún. Dombes-i megállapodás. Egyetlen cikk terjedelmében természetesen nem foglalkozhatunk mindkét témával: az Eucharisziáról szóló megállapodásokkal, illetve az egyházi hivatásról (papságról) szóló Dombes-i megállapodással. Így témánkat leszűkítve, az Eucharisziáról történt Windsori és Dombes-i megállapodásokkal foglalkozunk. Mivel az utóbbi mind terjedelmében, mind pontosságában felülmúlja az angliai megegyezést, ezért ennek teljes szövegét is közlöm.

A Windsori Nyilatkozat létrejöttében nagy szerepet játszik Ramsey Canterbury anglikán prímás-érsek látogatása 1966-ban VI. Pál pápánál. Ekkor a közös kommunikében anglikán és katolikus teológusokból álló bizottság létrehozását ha-

tározta el a két egyházfő, azzal a céllal, hogy közösen igyekezzenek megfogalmazni egy esetleges megállapodást az Eucharisziáról, az egyházi hivatalokról, illetve az anglikán papszentelés kérdéséről. E bizottságban részt vett tizenkét teológus munkájának eredménye a Windsori Nyilatkozat. A bizottság az Eucharisztia kérdésével foglalkozott az anglikán és katolikus teológia tanítása szerint. A Nyilatkozat szerint az 1969-ben Máltában tartott előzetes megbeszélés alapján először az Eucharisztia kérdésével foglalkoznak, majd a papi és püspöki hivattal, végül pedig a pápa primátusának, vezető szerepének kérdésével. A Windsori Nyilatkozat így a tervezet első pontjában elért megegyezés. A szöveget a *Church Times* 1971. december 31-i száma közölte, de közzétételének időpontját 1972. január 1-ben állapították meg. A cím „Substantial agreement on the doctrine the Eucharist”, tehát lényegi megegyezés az Eucharisziáról szóló tanításban. A *The Month* című folyóirat kommentárja szerint a „lényegi” megegyezés arra is utal, hogy a kérdésben nem „teljes” megegyezés született (Full agreement). [The Month, 2 (1972) February. 38 p.] A teológiai bizottság munkáját már a tárgyalások szakaszában igen jelentősnek mondták az angol és amerikai kommentárok. Így elismeréssel szólt a megegyezés előkészítéséről *Butler* westminsteri katolikus segédpüspök [The Tablet, 225 (1971) Sept. 18.] és *Tavard* amerikai teológus (La Croix, 1971 Sept 15.). *Willebrands* bíboros, a *Keresztény Egység Titkárság vezetője* 1972 január elején, az Uniók Imahét alkalmával rádióbeszédben emlékezett meg a Windsori megegyezésről is. A megegyezést a katolikus és anglikán dialógus „első és jelentős eredményének” nevezte. Természetesen azt is hangsúlyozta, hogy még nem tekinthető a katolikus és anglikán egyház hivatalos megegyezésének. Azt is kijelentette, hogy mindkét egyház hivatalos vezetői gondosan tanulmányozzák a nyilatkozatot, és így az nem csupán a résztvevő teológusok magánvéleményének tekinthető [The Tablet, 226 (1972) Jan. 29 89 p.]. A *vatikáni sajtóiroda* szintén foglalkozott a megegyezéssel. A Szentzsák — e nyilatkozat szerint — érdeklődéssel és figyelemmel tanulmányozza a szöveget, melyet alapnak tekint a további kutatásokhoz és párbeszédhez. A nagyjelentőségű teológiai témánál nagyra értékeli az egymáshoz közeledő haladási tendenciát. Kiemeli, hogy a bizottságban résztvevő katolikus teológusok az egyház tanítását helyesen képviselték. Külön is elismeréssel szól *Clark* Northampton-i katolikus segédpüspökről, aki a Bizottság helyettes elnöke volt [C. i. G. 24 (1972) 38 p.].

A Nyilatkozattal kapcsolatban néhány bíráló megjegyzés is elhangzott. *Journet* kardinális az átlényegülés, transsubstantiatio kérdésének pontosabb vizsgálatát kívánja [Herder Korrespondenz, 26 (1972) Febr. 61 p.]. *Dwyer* *birminghami püspök* bizonyos félreérthető pontok további tisztázását kéri. [Informations Catholiques Internationales, 400 (1972) 31 p.].

Anglikán részről igen jelentős *Ramsey canterbury érsek* 1972. január 23-án a New York-i katolikus Szent Patrik székesegyházban tartott beszéde, melyben a windsori megegyezésről is szólt: „A teológiai párbeszédre vonatkozó remény komoly eredményre vezetett; az első közös megállapodásra az Eucharisziáról. Igaz, hogy ez a közlemény nem a két egyház hivatalos nyilatkozata, de figyelemreméltóan mutatja, hogy katolikus és anglikán teológusok hogyan tudnak megegyezésre jutni a legfontosabb kérdésben is. Ez reményt nyújt arra is, hogy bizalommal tekintsünk a bizottság munkájának következő szakasza elé is, mely az egyházi hivattal foglalkozik. Így türelemmel és reménységgel nézünk Krisztus igazságában való megújulásunk elé” [The Tablet, 226 (1972) Jan. 29 94 p.]. *Moorman* *riponi anglikán püspök* pedig „A reformáció óta a legjelentősebb nyilatkozatnak” mondta a katolikus és anglikán teológusok megegyezését. [Herder Korrespondenz, 26 (1972) Febr. 60 p.].

A *Megegyezés tartalmilag három fejezetre oszlik*: I. Az Eucharisztia misztériuma. II. Az Eucharisztia és Krisztus áldozata. III. Krisztus jelenléte. A szöveg 12 pontban foglalja össze röviden tanítását. A következőkben, a pontok közül a fontosabbakat kiemelve, ismertetem a határozatot: 1. Az egyház történetében az Eucharisztia elnevezésére különféle szavakat használtak. Ezek közül napjainkban általánosan elterjedt az Eucharisztia megjelölés. Ahhoz, hogy „organikus egységet” érjünk el az Eucharisztia kérdésében, szükséges, hogy „lényegi megegyezésre jusunk az Eucharisztia lényegét és célját illetően”.

A 3. és 5. pont foglalkozik az Eucharisziával, mint Krisztus megváltó tevékenységére való emlékezéssel (memorial-anamnesis). „Az Eucharisztia egész cselekményében, szentségi jelenléte által, a kenyér és bor által a megfeszített és

feltámadt Úr, ígérete szerint, önmagát nyújtja népének.” (3) „Isten az Eucharisziát egyházának olyan eszközévé tette, mely által hirdetheti, és hatékonyá tudja tenni Krisztus megváltói tettét a kereszten. Az anamnesis-fogalom, ahogyan azt a húsvéti vacsorában Krisztus korában értették, azt jelentette, hogy a múlt egy eseményét a jelenben hatékony eszközzé tegyék. Ez nyit utat számunkra, hogy világosabban megértsük az összefüggést Krisztus áldozata és az Eucharisztia között. *Az eucharisztikus anamnesis nem pusztán emlékezetünkbe idézése egy elmúlt eseménynek, vagy jelentésének, hanem hatékony kinyilvánítása Isten hatalmas tetteinek az egyház által.* Krisztus alapította az Eucharisziát, mint anamnesis-t (emlékezést) az általa végbevitt Istennel való kiengesztelésre.” (5) *Az Eucharisztia és Krisztus áldozata* kérdésében a Nyilatkozat megállapítja, hogy Krisztus halála és feltámadása egyszer és mindenkorra szolgáló történelmi esemény volt. „Krisztus halála a Kereszten csúcsa volt engedelmisségben vállalt egész életének. Ez volt az egyedüli, tökéletes és elégséges áldozat a világ bűneiért. Ezért, amit Krisztus egyszer és mindenkorra itt teljesített, azt nem lehet kiegészíteni, vagy megismételni. De Isten az Eucharisziát egyházának olyan eszközévé tette, mely által hirdetheti és hatékonyá tudja tenni Krisztus megváltói tettét a kereszten.” (5)

Krisztus jelenléte az Eucharisziában a 6-10. pontok témája. A szöveg megállapítja: „Krisztus különféle módon van jelen és működik az egész eucharisztikus ünnepelésben. Ugyanaz az Úr hívja meghirdetett *Igéje* által asztalához népét. Ő az aki *szolgája* (minister) által a vezető helyet foglalja el az Asztalnál, és Ő adja *önmagát* szentségi módon a húsvéti áldozat teste és vére által. Ő az Úr aki az Atya jobbján ül, és természetfeletti teszi e szentséget.” (7) A hit által valósul meg Krisztus jelenléte, ez azonban nem függ az egyesek hitétől, hiszen az Úr valóságos adománynak szánja önmagát egyháza részére. (8) *A szentségi jelek (elements) nem csupán jelek: Krisztus Teste és Vére valóságosan jelen lesznek és valóságosan nyújtjuk ezeket.* Általuk a Communióban részesező hívők Krisztussal az Úrral egyesülnek.” (9)

„A liturgia hagyományos elrendezése szerint a konzekráció ima (anaphora) vezet a hívek áldozásához. *Ezen hálaadó ima által, mely a hit szava az Atyához, lesz a kenyér és a bor Krisztus testévé és vérévé a Szentlélek működése által.*” (10) Ezzel kapcsolatban a szöveghez mellékelt jegyzet azt írja, hogy a katolikus egyházban használt „transzsubstantiatio” szó azt jelzi, hogy a szentségi jelekben belső lényegi változás történik, a külső színek változása nélkül. A fogalom tehát Krisztus valóságos szentségi jelenlétére utal, anélkül, hogy a változás „mikéntjét” kívánná leírni, ami végső soron úgy is isteni misztérium.

A befejező, 12. pont megállapítja: „Úgy véljük, hogy az Eucharisziára vonatkozólag lényegi megegyezésre jutottunk... úgy véljük, hogy a fennmaradó kérdéseket az előző elvek alapján meg lehet oldani. Reméljük, hogy e megegyezés után az Eucharisziáról szóló tanítás nem lesz többé akadálya az egységnek”. (12) A két egyház közötti áldozás (interkommunió) kérdésével a Nyilatkozat nem foglalkozott.

Röviden értékelve a Windsori Nyilatkozatot, megállapíthatjuk, hogy igen jelentős eredménynek tekinthető a Krisztus valóságos jelenlétére vonatkozó megegyezés. *Nem ragaszkodik az anglikán egyház ún. „39 artikulusához”,* mely XVI. századi megfogalmazása az anglikán eucharisztia tannak, bizonyos polemikussággal a tridentinai zsinat tanítása ellen. Igaz, a katolikus teológusok sem kívánták az átlényegülés tanításának részletesebb elemzését. A megállapodás rövidsége miatt fontos kérdések csak igen rövid elemzést kapnak. Ez egyes kérdésekben bizonytalanságot eredményezhet. Mivel nem foglalkozik az egyházi hivatal (minister) kérdésével, valóban nem tekinthető még teljes megegyezésnek a Nyilatkozat. Igaz ugyan, hogy a bizottság munkatervében csak ezután következik ennek a kérdésnek megvitatása.

A Windsori Nyilatkozat figyelembevételével született meg 1972 áprilisában a DOMBES-I MUNKAKÖZÖSSÉG TANBELI MEGÁLLAPODÁSA (ACCORD DOCTRINAL) AZ EUCHARISZTIARÓL. Ugyancsak ez a csoport adta ki 1972 októberében részleges megegyezését az egyházi hivatalról. A megegyezés 40 francia katolikus és protestáns teológus megállapodása, mely talán éppúgy félig hivatalos megnyilatkozásnak tekinthető, mint a Windsori Nyilatkozat. A szöveg a *La Documentation Catholique* 1972. április 2-1 számában jelent meg (331-337 p.). A Megállapodás nem annyira az interkommunió kérdésével foglalkozik, mint inkább az ún. „eucharisztikus vendégjog” kérdésével, természetesen a rögzített alapelvek szerint. A szöveg

jóval hosszabb, mint a Windsori Nyilatkozaté, és jóval részletesebben foglalkozik az eucharisziával kapcsolatos teológiai problémákkal. Így hasznosnak látszik a teljes szöveg közlése fordításban a hazai ökumené érdekében. A Nyilatkozat jelentőségét az is növeli, hogy itt nem csupán egy ország anglikán-katolikus teológusai jutottak megállapodásra, hanem Franciaország, Svájc területéről evangélikus, református és katolikus szakemberek. Katolikus részről dominikánus, bencés és jezsuita teológusok vettek részt a munkában, protestáns részről pedig francia és svájci teológusok, közöttük például Thurian és Roux a Taize-i protestáns közösségből. Kétségtelenül hiánya a csoportnak, hogy az Egység Titkárság a csoport szervezésében nem vett részt. A franciaországi ökumenikus helyzetet **M. Le Bourgeois autuni püspök** a Francia Püspöki Kar konferenciáján így jellemezte: „Az eucharisztikus vendégfogadás kérdését precíz formában meg kell tárgyalni, különben nem jutunk tovább a stagnálás állapotánál” [H. K. 26 (1972) 5. 222 p.]. **Yves Congar**, a világhírű francia teológus szintén nyilatkozott a francia ökumenikus helyzetről: eddig a katolikusok és protestánsok viszonya olyan volt, mint két jegyesé, akik időnként találkoznak, de nem tudják magukat házasságra (H. K. uo.). Talán ebből a helyzetből kimozdító lépés a Dombes-i Megegyezés, mely tizenegy fejezetből és ezen belül 40 rövid pontból áll. Szövege a következő:

ALAPELVEK AZ EUCHARISZTIÁRÓL SZÓLÓ MEGEGYEZÉSHEZ. 1. Mikor a keresztények napjainkban az Eucharisziát ünneplik és az evangéliumot hirdetik, egyre inkább testvéreknek érzik egymást az emberek között. Az a megbízatásuk és óhajuk, hogy együtt tegyenek tanúságot ugyanarról a Krisztusról, a szó, a cselekedet és az Eucharisztia ünneplése által. Ezen alapból kiindulva foglalkozott a Dombes-i csoport néhány év óta intenzíven az Eucharisziához való kölcsönös járulás elveivel és feltételeivel és az Eucharisztia közös ünneplésével. 2. Különösen fontos feltétele az Úr Asztalánál való részvételnek az abban való megegyezés, hogy tulajdonképpen mit jelent lényegében ez az Asztal, függetlenül a különböző teológiai véleményektől. 3. A Dombes-i csoport a *Faith and Order* Bizottság 1968. évi megegyezés szövegéig nyúlt vissza és azon fáradozott, hogy azt, tekintettel a jelen franciaországi vallásközi helyzetre, tovább kifejtse, alkalmazza és kiegészítse.

I. AZ EUCHARISZTIA MINT AZ ÚR LAKOMÁJA. 4. Az *Eucharisztia szentségi lakomája* új húsvéti vacsorája Isten népének, melyet Krisztus tanítványainak adott, akiket mindvégig szeretett. Ezt halála előtt adta nekik, hogy ezzel ünnepeljék Őt a feltámadás fényében, mindaddig, amíg újra el nem jön. 5. Ez a lakoma hathatós jele annak az adománynak, mellyel Krisztus, mint az Élet Kenyere önmagát áldozatul adta életében, halálában és feltámadásában. 6. Az Eucharisziában váltja valóra elsősorban Krisztus azt az ígérését, hogy jelen van mindazok között, akik az Ő nevében összejönnek.

II. AZ EUCHARISZTIA MINT AZ ATYÁNAK SZÓLÓ HÁLAADÁS. 7. Az *Eucharisztia az Atyának szóló nagy hálaadás* mindenért, amit a teremtés és megváltás által véghezvitt, mindenért, amit most is, nem tekintve az emberek bűneire, az egyházban és a világban véghezvisz, és mindazért, amit Országá eljöveteleért véghez fog vinni. Így az Eucharisztia az a hálaadás (*Berakah*), mellyel az egyház hálaát Isten iránt kifejezi minden jótéteményéért. 8. Az Eucharisztia az a nagy dicsőítő Áldozat, melyben az egyház az egész teremtett világ nevében szól Istenhez. Hiszen a világ, mellyel Isten Krisztusban kiengesztelődött, jelen van az Eucharisziában: a kenyérben és a borban, a hívek személyében és az imádságokban, melyeket ezek minden emberért végeznek. Így nyitja meg az Eucharisztia a világ átalakulásához vezető utat.

III. AZ EUCHARISZTIA MINT A KRISZTUSRA VALÓ EMLÉKEZÉS. 9. *Krisztus az Eucharisziát életének és különösképpen is keresztségének is feltámadásának emlékévé (anamnesis)* tette meg. Krisztus maga van jelen ebben az anamnesis-ben mindazzal együtt, amit érettünk és az egész teremtett világért véghezvitt, és ez az emlékezés, Országának már előíze is. Az anamnesis, melyben Krisztus egyháza örömteli ünneplése által cselekszik, magában foglalja ezt a megjelenítést és elővételezést. Tehát itt nemcsak arról van szó, hogy lélekben egy elmúlt eseményre vagy jelentőségére emlékezünk. Az anamnesis Isten nagy művének hathatós ki nyilvánítása az egyház által. Az egyház Krisztussal való közössége által vesz részt ebben a valóságban. 10. Az anamnesist mint megjelenítést és mint elővételezést a hálaadásban és kérésben éljük át. Midőn az egyház Krisztus szenvedésének, feltámadásának és mennybemenetelének emlékét ünnepli, aki a mi főpapunk és köz-

benjárónk, akkor az Atyának bemutatja a Fiú egyedüli és tökéletes áldozatát. Arra kéri az Atyát, hogy a megváltás nagy jótéteményének eredményeit, melyeket kinyilvánított, minden ember javára fordítsa. 11. Így Urunkkal egyesülve, aki Atyjának ajánlja önmagát, és az egyetemes egyházzal közösségben, az égben és a földön Krisztus vérével megpecsételt Szövetséget megújítjuk, és mi magunkat is élő és szent áldozatként felajánljuk. Ennek a felajánlásnak mindennapi életünkben is meg kell mutatkoznia. 12. A Krisztusra való emlékezés az Eucharisziának és a kinyilatkoztatásnak fő tartalma. Az Eucharisziát nem lehet ünnepelni az ige hirdetése nélkül, hiszen az ige szolgálata az Eucharisziára irányul, és másrészt az Eucharisztia az igeszolgálatra irányul és teljessé teszi azt.

IV. A SZENTLÉLEK AJÁNDÉKA. 13. A szó teljes értelmében a *Krisztusra való emlékezés, az anamnesis feltételezi a Szentlélek segítségül hívását is*, az epiklésis-t. Krisztus a mennyben közbenjárásában arra kéri az Atyát, hogy gyermekeinek küldje el Szentlelkét. Ezért kéri az egyház, mely az új szövetségben él, bizalommal a Szentlelket, hogy általa megújuljon és megszentelődjön az Élet kenyerén keresztül, és vezesse és erősítse meg minden igazságban, hogy megbízatását teljesíteni tudja a világban. 14. A Szentlélek az, aki valóban jelenlevővé teszi Krisztust, mikor a közösség, a kenyér és bor felett, segítségül hívja. Ő az, aki minket Krisztusnak ad, és aki egyúttal megkülönböztet is tőle. Az anamnesis és az epiklésis Krisztussal való egyesülésünkre irányul, és ezt nem lehet az áldozáson kívül megvalósítani. 15. A Szentlélek ajándéka az Eucharisziában Isten országának megizlése, ebben az új teremtetést, az Egyház és az Úr második eljöveteleének biztosítékát fogadja be. 16. Elismerjük az egész eucharisztikus imádság epiklésis jellegét.

V. KRISZTUS SZENTLÉLEK JELLENLÉTE. 17. Az *eucharisztikus cselekedet Krisztus személyének adománya*. Az Úr mondta ugyanis: „Vegyétek és egyétek, ez az én testem, mely értetek adatik”. „Igyatok ebből mindnyájan, mert ez az én vérem, az új szövetségé mely sokakért kiontatik a bűnök bocsánatára.” Egy szívvel-lélekkel valljuk tehát ebben a szentségben Krisztus valóságos, élő és működő jelenlétét. 18. Krisztus testének és vérenek megkülönböztetése hitet kíván. Mindazonáltal Krisztus jelenléte egyháza részére az Eucharisziában nem függ az egyesek hitétől, hiszen Krisztus saját maga köti magát szavai által és lélekben a szentségi eseményhez, mint jelenlétének jeléhez. 19. Vagyis Krisztus testének és vérenek adománya saját maga, a kenyér és bor jegei alatt testének és vérenek valósága. (Megjegyzés: ez azt jelenti, hogy Krisztus a kenyér és bor által lokalizálható, anélkül, hogy ezek fizikai-kémiai tulajdonságai megváltoznának. Vö.: S. Thomas S. Th. III. 76 3-5 és III, 5-8; továbbá Calvin: Inst. Christ. I. 11.13 és IV,14.18.) Krisztus teremtő szavának erejével és a Szentlélek hatalma által a kenyér és bor szentséggé válik, és általa „részesedünk Krisztus testében és véreben” (1 Kor 10,16). Ettől kezdve ez lényegileg a külső jelek alatt megvalósult valóság, és elfogyasztásukig meg is marad. Ami Krisztus teste és vére, az meg is marad mint Krisztus teste és vére, és ezért ennek megfelelően kell kezelni is. 20. Midőn az egyházak különböző gyakorlatát ezzel kapcsolatban megállapítjuk (bár például a kopt egyház gyakorlata azonos a katolikus egyházával) tekintettel a jelen megegyezésre és a szükséges gondolkodásbeli változtatásokra (metanoia), kérjük, hogy az egyházak vonják le ennek következményeit. Katolikus részről a hitoktatásban és prédikációban ügyeljének arra, hogy eredetileg az Eucharisztia megőrzésének az volt a célja, hogy a betegeknek és távollévőknek is ki lehessen azt osztani. (Vö.: „Eucharisticum mysterium” kezdetű Instrukció 1967. máj. 25.) Protestáns részről viszont kívánatos, hogy bevezessék az eucharisztikus színek iránti tisztelet kifejezését, ami kijár ezeknek, tehát őrizték meg ezeket a későbbi vételre is, beleértve a betegek áldoztatásának bevezetését is.

VI. A KRISZTUS TESTÉBEN VALÓ KÖZÖSSÉG. 21. *Miközben Krisztus az áldozóknak adja magát, testének egységébe is összegyűjti őket*. Ilyen értelemben el lehet mondani: miközben az egyház az Eucharisziát létrehozza, az Eucharisztia is létrehozza az egyházat. Ugyanabban a kenyérben és kehelyben való részesedés egy meghatározott helyen, egyúttal megvalósítja az áldozók egységét Krisztussal. Megvalósítja egymás közötti egységüket és mindazokkal való egységüket, akik Őt magukhoz veszik függetlenül attól, hogy ez hol és mikor történik. Miközben ugyanabból a Kenyérből részesednek, nyilvánvalóvá teszik az egyházhoz való tartozásukat és annak egyetemességét, katolicitását. Feltárja előttük a megváltás titkát, és az egész Test növekszik a kegyelemben. Az áldozás, tehát az Eucharisztia vétele,

ezért minden közösségi életnek a keresztények között forrása és ereje. 22. Krisztus, keresztje által lerombolt minden falat, mely embereket elválaszt egymástól. Nem lehetünk tehát igazán vele közösségekben, ha nem fáradozunk azon, hogy a közöttünk levő konfliktusokban a válaszfalakat eltávolítsuk, melyek akár fajok, nemzetiségek, nyelvek, osztályok és keresztény vallások között vannak. 23. Krisztus ígérete szerint minden hívő, mint Krisztus testének tagja az Eucharisziában, megkapja bűnei bocsánatát, az örök életet. Megerősíti az Eucharisztia a hitben, a reményben és a szeretetben. 24. A Krisztus testében való szolidaritásnak, az eucharisztikus közösségnek (agapének) és a keresztények egymásért és a világgért viselt felelősségének meg kell mutatkoznia a liturgiában is. Az egymás ellen elkövetett vétkek megbocsátásában, a békecsók adásában, az áldozati adományok felajánlásában, melyeket az istentisztelet részére, vagy az ínséget szenvedő testvérek részére szánunk, és minden közös politikai, szociális és kulturális feladat testvéri vállalásában.

VII. AZ EUCHARISZTIA MINT KÜLDETÉS A VILÁGBA. 25. A küldetés, vagyis a misszió nem csupán egyszerű következménye az Eucharisziának. Ahol az egyház valóban egyház, ott minden időben életéhez tartozik a küldetés, a misszió is. *Az Eucharisziában az egyház teljességgel önmagára talál és küldetésében Krisztussal egyesül.* 26. A világ már jelen van: a hálaadásban a mennyei Atyának, melyet az egyház az egész teremtett világ nevében végez. Az anamnézis-ben, melyben Krisztussal, a megváltóval és közbenjáróval egyesülve imádkozik a világgért. A Lélek segítségével hívásában, mikor megszentelését és újjáteremtését reméli az egyház. 27. Az Eucharisziában kiengesztelődve, Krisztus testének tagjai az emberek közötti kiengesztelődés szolgálói lesznek, és a feltámadás örömeinek tanúi. Jelenlétük a világban magában foglalja minden emberrel való szolidaritásukat a szenvedésekben és a reménységben. Az emberekért el kell magukat kötelezniök, hogy Krisztus szeretetét a szolgálatban és küzdelemben láthatóvá tegyék. Az Eucharisztia ünneplése, mely az élethez szükséges Kenyér megtörését jelenti, arra sarkall minket, hogy ne egyezünk bele azok sorsába, akik az élethez szükséges kenyeret, igazságot és békét nélkülözik. 28. Az Eucharisztia egyúttal az állandó apostoli aratásnak is az ünnepe, melyben az egyház örvend azoknak az eredményeknek, melyeket a világban ért el.

VIII. ISTEN ORSZÁGÁNAK LAKOMÁJA. 29. Az Eucharisziát az Úr mennybenmenetelétől egészen második eljövételéig tartó időre rendelte. Ez a remény ideje, ezért irányítja figyelmünket az Eucharisztia ünneplése az Úr második eljövételére, és azt közel is hozza számunkra. Örömteli elővételezése a mennyei lakomának, amikor a megváltás teljes tökéletessége megnyilvánul, és az egész teremtett világ megszabadul minden szolgaságból. 30. Így az Úr az Eucharisztia adományával megadja egyházának mindjárt a lehetőséget is, hogy gyengeségében, amivel szenvedések között otthont keres, és küzdelmekben szenved, erőt kapjon és mindvégig kitartson. 31. Ez az egyház, melyet Krisztus egész vándorlása alatt táplál, felismeri a szakadásokon keresztül, melyek életét kísérik, hogy az eszkatologikus egység egyúttal ökumenikus egyesülés is lesz, mikor is Izrael és minden nemzet egyetlen néppé egyesül.

IX. AZ EUCHARISZTIKUS LAKOMA VEZETŐJE. 32. *Krisztus összegyűjti és táplálja egyházát az eucharisztikus lakomán, melyre ő hívja meg egyházát, és ahol Ő ennek vezetője.* 33. Ezt a vezetést látható és nyilvánvaló formában egy egyházi hivatalviselő jeleníti meg, akit Krisztus hívott és küldött. A hivatalviselő küldetésének eredetét és módját az apostolok küldetése jelenti. Ennek átadása a kézfeltétel és a Szentlélek segítségével hívása mellett történt. Ez a hatalomátadás magában foglalja a szolgálati megbízatás folytonosságát, az apostoli tanításhoz való hűséget és az evangéliumhoz hasonló életformát. 34. A hivatalviselő látható módon reprezentálja, hogy a gyülekezet nem rendelkezhet a felett a cselekmény felett, melyet ő most végrehajt, vagyis a gyülekezet nem lehet ura az Eucharisziának: másoktól kapja azt, tulajdonképpen Krisztustól, aki egyházában él. Jóllehet a hivatalviselő tagja a gyülekezetnek is, mindazonáltal küldött is egyúttal, aki Isten kezdeményezéseit és a helyi közösség kapcsolatát más közösségekkel és az egész egyházzal reprezentálja. 35. Az eucharisztikus gyülekezet a hivatalviselővel való kölcsönös kapcsolatban éli át függő kapcsolatát egyetlen Urával és Főpapjával. A hivatalviselővel való kapcsolatában valósítja meg a gyülekezet

királyi egyetemes papságát, mely Krisztusnak, a Főpapnak ajándéka. A hivatalviselő pedig a gyülekezettel való kapcsolatában éli meg Krisztus pásztori vezető-hatalmát.

X. ZÁRÓMEGJEGYZÉSEK. 36. Hálát adunk azért, hogy kereső kutatómunkánkban az alapvető nehézségeket az Eucharisziába vetett hittel kapcsolatban sikerült megszüntetnünk. 37. Ugyanakkor elismerjük, hogy még további megvilágításra szorul a szentségi jelenlét megmaradásának kérdése, továbbá az apostoli utódlás kérdése az egyházi hivattal kapcsolatban. Azon a véleményen vagyunk, hogy az Eucharisziának minden közös megünneplése előmozdítja a nehézségek felszámolását, továbbá mindkét oldalról a viták megszüntetését. 38. Kutatásainknak további lelki értékekkel kell gazdagítani életünket, hiszen ezekből az értékekből élünk és ezek kiegészítik egymást. Sohasem fogjuk egy hittitok teljes értelmét kiméríteni, hiszen ez félülmúlja értelmünket. Viszont arra ösztönöz minket, hogy önmagunkból kilépve, hálát adjunk és csodáljuk Krisztus e legnagyobb ajándékát és éljünk vele egyházában.

XI. JAVASLATOK. 39. Gyakori kérdés napjainkban, milyen foka szükséges a hit-egységnek ahhoz, hogy egy keresztyén hívőt a másik egyház eucharisztikus asztalához engedjünk? Anélkül, hogy igényelnénk itt azoknak a különböző gyakorlati kérdéseknek a megoldását, melyek az eucharisztikus megnyitással (*ouverture eucharistique*) járnak, azon a véleményen vagyunk, hogy más hitvalláshoz tartozó keresztyének, ha az itt lefektetett hitvallást magukévá teszik, az Eucharisziába vetett hitük miatt nem tarthatók távol az áldozástól. (Megjegyzés: ezek a keresztyének mindazonáltal nincsenek azon kötelességük alól felmentve, hogy megvizsgálják lelkiismeretüket, vajon kérésük törvényesnek tekinthető-e, milyen szándékok vezetik őket, és figyelembe veszik-e saját egyházuk idevágó fegyelmi előírásait.) 40. Ezért arra kérjük egyházaink felelős vezetőit, hogy figyelmesen tanulmányozzák ezzel az eucharisztikus tanbeli megegyezéssel előállt új helyzetet, amikor az eucharisztikus vendéglátásra vonatkozó kérésekkel fordulnak hozzájuk.

A DOMBES-I NYILATKOZAT JELENTŐSÉGE. A közölt nyilatkozat önmagában is érthető és jelentős dokumentum. A kommentárok alapján azonban külön is felfigyelhetünk néhány szempontra a Nyilatkozattal kapcsolatban: 1. Figyelemre-méltóan szerepel az *tartalmask az Eucharisziával kapcsolatos fejezetcímek*. Például: az Eucharisztia mint az Úr lakomája, mint az Atyának szóló hálaadás, mint Krisztusra való emlékezés stb. A szöveg szinte szakrális nyelvezete méltó az Eucharisztia misztériumához. A fejezetcímek arra is figyelmeztetnek, hogy a gazdag ki-nyilatkoztatott örökség kifejtése, az ősi és lényegi tanítás megtartása mellett sok-féle módon és jobb kifejezésekkel is lehetséges. A szöveg ilyen szempontból egy dialógus alapjának is tekinthető. 2. Igen jelentős az *Eucharisztia* szó kölcsönös elfogadása protestáns-katolikus részről. A Windsori Nyilatkozat is ezt a szót használja. Kétségkívül ősi apostoli korból származó elnevezése az Oltáriszentségnek, de protestáns részről nálunk inkább az Úrvacsora = Coena Domini kifejezést használják. Hazai ökumenikus vonatkozásban szintén ajánlható az Eucharisztia szó, mivel ezt mind a katolikus, mind a protestáns egyház használja. 3. Rendkívül jelentős annak megállapítása protestáns részről, hogy az *anamnézis*-ben, tehát a Krisztus cselekedetére való emlékezésben („Ezt cselekedjétek az én emlékezetem-re” — 1 Kor 11,24) „nemcsak arról van szó, hogy lélekben egy elmúlt eseményre emlékezünk... mert Krisztus maga van jelen az anamnézis-ben”. (9) Ez a megállapítás lényegében annak a néhány protestáns közösségben vallott elvnek a feladása, hogy az Úrvacsora csak Krisztusra való pusztá emlékezés lenne, Krisztus szentségi jelenléte nélkül. 4. Az *epiklézis*, vagyis a Szentlélek segítségül hívása az átváltoztatással kapcsolatban a görög liturgiában különösen jelentős szerepet játszik. Természetesen szerepel a római katolikus liturgiában is. Például a második misekánonban: „Kérünk tehát szenteld meg ezt az adományt Szentlel-kec harmatával, hogy legyen ez számunkra a mi Urunk Jézus Krisztusnak teste és vére.” Örvendetes tény, hogy a Dokumentumok az epiklézis jelentőségét külön is hangsúlyozzák. 5. A *szentségi jelenlét kérdése* alapvető jelentőségű kérdés az Eucharisziával kapcsolatban. A Nyilatkozat világosan hitet tesz a szentségi jelenlét mellett: „Egy szívvel-lélekkel valljuk tehát ebben a szentségben Krisztus valóságos, élő és működő jelenlétét.” (17) Azt mondhatjuk, ez a mondat talán a legjelentősebb eredménye a Nyilatkozatnak. Az Eucharisziába vetett őszinte hitet fejezi ki az a kérés, hogy protestáns részről is vezessék be az Eucharisztia-

őrzését és imádatát, továbbá a betegek áldoztatását, mely őskeresztény hagyomány. 6. A dokumentum legnehezebb problémája kétségkívül a XI. fejezet: Az *eucharisztikus lakoma vezetője*. Igen jelentős, hogy a Nyilatkozat lényegében elismeri a papszentelést: „A hivatalviselő küldetésének eredetét és módját az apostolok küldetése jelzi. Ennek a küldetésnek átadása a kézfeltétel és a Szentlélek segítségül hívása mellett történt.” (33) Az is pozitívum, hogy a szöveg kimondja: „A hivatalviselő látható módon reprezentálja, hogy a gyülekezet nem rendelkezhet a felett a cselekmény felett, melyet ő most végrehajt, vagyis a gyülekezet nem lehet ura az Eucharisztíának.” (34) Ennek az elvnek kimondása tulajdonképpen azt jelenti, hogy a hivatalviselő hatalmát nem a gyülekezettől, hanem az apostoli utódláson keresztül, végső soron Krisztustól kapta, aki az Eucharisziát is alapította. Viszont a szövegben elég problematikus az egyházi hivatalviselő (a francia szövegben *ministre* szó) elnevezés használata. Ez a „pap” vagy „felszentelt személy” katolikus fogalmának kerülésére mutat. Kétségkívül a pap is nevezhető „egyházi hivatalviselőnek”, de nyilvánvaló, hogy itt az elnevezés mögött elvi különbségek húzódnak meg. Erre utal az a tény, hogy a Dombes-i csoport az egyházi hivatalviselők kérdésében csupán részleges megegyezésre jutott. Ez a kérdés tehát további kutatómunkát igényel. 7. Ami az *eucharisztikus vendégjog* (a katolikus egyházban: interkommunió) kérdését illeti, e tekintetben a Nyilatkozat becsületességgel figyelmeztet az egyházak különböző idevágó fegyelmi utasításainak betartására. A katolikus egyház ezzel kapcsolatban, az interkommunió kérdésében arra az álláspontra helyezkedik, hogy csak *érvényes szentség* vételét kérhetik a katolikusok, kellő okok esetén [AAS LXII (1970) N. 3. 186-187 p.]. Bizonyos feltételek mellett katolikusok szentáldozáshoz járulhatnak a görögkeleti vallásban. 8. A Dombes-i megegyezést magyar viszonyainkra alkalmazva azt mondhatjuk, hogy *a szöveget feltétlenül meg kell ismertetnünk protestáns testvéreinkkel*. Ökumenikus párbeszédben alapszövegnek lehetne használni. Ugyanakkor rendkívül fontos lenne nálunk is megkezdeni a dialógust az Eucharisztia és az egyházi hivatalviselő kérdésében. E párbeszéd jellegét talán az Egyházak Világtanácsa központi bizottságának levele jellemezhetné: „Meg kell tanulnunk, hogy egymásnak jobb és szerényebb meghallgatói legyünk; és ez több területen szükséges. Az egyházközi párbeszédekben az ökumenikus spektrum ma szélesebb és sokrétűbb, mint amit egyetlen szervezet képes átfogni. A különböző területeken mutatkozó sok örvendetes kezdeményezésre minden résztvevőt bátorítanunk kell, hogy kölcsönösen szenteljenek figyelmet egymásnak” [Theologiai Szemle XV. (1972) 11-12 sz.].

LENHARDT VILMOS

A csiga homloka

üreg-háza
az ezer évvel későbbi
éjszaka benne a szív
mai tűz-porával

a levegőbe tart vele
amikor mászik
és víz-kék szarvával
keresi azt amit cipel

hőfényű múmiák jönnek
az árnyék innenső
párolog a kövek vére
oldalán is a másikon
elé a hold piramisából
amíg hasára tapasztja
a tengerek súlyát

mindig a saját méretébe
fogadva a hullámokat
és az emelkedő horizont
kivehetetlen hátterét

mert olyan ő aki el nem jut
odáig amiben van
és amiben nem lesz
hatalmas rög a homloka

mely töredezik és morzsolódik
de egyre csak akkora marad
mint a testben a test
mint a semmiben a semmi

és ami előtte volt a mögötte

KESZTHELYI REZSÓ